

Eğitim ve Öğretim
Politikaları Kurulu

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMENLİK!

POLİTİKA NOTU • KASIM 2020

SAADET

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bir ülkedeki eğitim sisteminin niteliğini, kalitesini ve gücünü doğrudan etkileyen en önemli aktör şüphesiz ki öğretmenlerdir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa göre "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir."

Her yıl 24 Kasım Öğretmenler Gününde dile getirilen ancak daha sonra unutulmuş "öğretmenlik" mesleğinde birçok sorun bulunmaktadır. Öğretmenlerimizin yaşadıkları sorunlar genel olarak mali haklar, sosyal haklar, çalışma koşulları ve diğer sorunlar şeklinde kategorize edilebilir. Ek dersler, kariyer basamakları ve dezavantajlı bölgelerde çalışma durumu ile 3600 ek gösterge sözünün tutulmamış olması öğretmenlerimizin yaşadığı mali sorunların başlıcalarıdır. Bunun yanı sıra 2023 Eğitim Vizyon belgesinde dile getirilen öğretmenlik meslek kanunun çıkarılmasına ilişkin somut herhangi bir adımın atılmamış olması, eğitim çalışanlarının maruz kaldıkları şiddet olayları, atama ve atamalarda ki mülakat sorunu, öğretmenlerin hizmet için eğitimlerde yaşadıkları sorunlar ile ödüllendirme uygulamasındaki haksız uygulamalar ise öğretmenlerin sosyal haklar ve çalışma koşullarına ilişkin yaşanan sorunların başlıcaları olarak değerlendirilebilir. Öğretmenler arasında ayrımcılığa neden olan sözleşmeli öğretmenlik, ücretli öğretmenlik ve kadrosuz öğretmenler sorunu da acil çözülmesi gereken sorunlar arasındadır. Bunlarla birlikte öğretmenlerin yaşadığı ve çözülmesi gereken en önemli sorun ise temel rolü nesil inşa etmek olan öğretmenlerin toplumda görmesi gereken değer ve saygınlığın yeterli düzeyden çok uzak olmasıdır.

GİRİŞ

Bir ülkenin en büyük serveti gençleridir, gençliğidir, genç nüfusedir. Türkiye Avrupa'nın en genç nüfusuna sahiptir. Türkiye'de okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde 18 milyon 241 bin 881 öğrenci bulunmaktadır. Üniversite çağındaki gençlerimiz de bu sayıya eklendiği zaman devasa bir potansiyel göze çarpmaktadır. Fakat bu potansiyel zenginlikten ne derece faydalandığı önemli bir soru işareti olarak karşımızda durmaktadır.

Üniversite öncesindeki gençliğimizin tamamı Milli Eğitim Bakanlığımıza ve eğitim sistemimize emanet durumdadır. Ülkemizin geleceğini emanet edeceğimiz bu 18 milyon genç deneme tahtasına dönen bir sistem içerisinde gelecekte umudunu kaybetmekte, envai çeşit eğitim ve sınav sisteminin denendiği bir kobay muamelesine maruz kalmaktadır. Sistem gibi bakanlar da sürekli değişmekte; kalıcı, istikrarlı, nitelikli bir eğitim sistemi kurulamamaktadır. Bu kaosu bedelini ise maalesef gençlerimiz ödemektedir. Gençlerimiz hayal kuramamakta, ümidini kaybetmekte ve yurtdışına gitmenin yollarını aramaktadır. Nihai fatura ise yine ülkemize, geleceğimize kesilmektedir.

Tüm kaosa, belirsizliğe ve ümitsizliğe rağmen sistemin içerisinde ümitvar olmamıza neden olan tek unsur ise öğretmenlerimizdir. Fedakarlıklarıyla, cefakarlıklarıyla, gayretleriyle bir gencimizin daha elinden tutmak için cansiperane ve insan üstü gayret sarf etmektedirler. Dökülen ve yamalı bohçaya dönmüş bir sistemin ayakta kalan tek unsuru olarak öğretmenlerimiz adeta sistemin tüm eksiklerini tek başlarına kapatmaya çalışmaktadırlar. Fakat öğretmenlerimiz bir yandan sisteme rağmen öğretmenlik yapmaya gayret gösterirken diğer yandan sosyal, ekonomik, psikolojik birçok problemle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Bir ülkedeki eğitim sisteminin niteliğini, kalitesini ve gücünü doğrudan etkileyen en önemli aktör olan öğretmenler maalesef hak ettiği değeri görememektedir. Oysa tarihsel ve kültürel mirasımızda öğretmen kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Aslında bir ülkenin gençliğine ve geleceğine verdiği önemi "öğretmen"e verdiği değer üzerinden okumak mümkündür. Öğretmen ne kadar kıymetliyse, eğitime ne kadar önem veriliyorsa gençliğe o kadar ehemmiyet veriliyor demektir.

Temel sosyalizasyon aktörlerinden bir tanesi olarak öğretmenler, eğitim sisteminin en temel ögesidir. Bir ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanmasında, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültür, ahlak ve manevi değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenler hayati bir rol oynamaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin sorunları ile eğitimin niteliği arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu yüzden eğitim sorunları öğretmenlerden bağımsız düşünülmemelidir. Öğretmenlerin işlerini iyi şekilde yapabilmeleri için öncelikle iyi yetiştirilmeleri sonra da çalışma koşullarının uygun hale getirilmesi ve hak ettikleri değere sahip olması gerekmektedir.

Her yıl 24 Kasım Öğretmenler Gününde öğretmenlerimiz hatırlanmakta, senede bir gün iltifat görmekte fakat sonrasında problemleriyle baş başa bırakılmakta, kaderlerine terk edilmektedir. Elbette kapsamlı bir eğitim reformu ile birlikte öğretmenlik mesleğine ilişkin de esaslı değişiklikler yapılması gerekmektedir. Fakat öğretmenlerimizin bir nebze olsun nefes alabilmesi için kısa vadede çözüme kavuşturulması gereken problemler bulunmaktadır:

A. ÖĞRETMENLERİN MALİ HAKLARINA İLİŞKİN SORUNLAR

Ek Derslere İlişkin Sorunlar

Öğretmenlerin aylık ücretleri, aylık karşılığı ders yükü ve ek ders yükü karşılığı ücret olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Ek ders birim saat ücreti, aylık karşılığı ders yükü birim saat ücretine kıyasla ve günümüz ekonomik şartlarına göre çok düşük seviyededir.

Öğretmenlerin aylık karşılığı ders saat sayılarının sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasında farklılık göstermesi aynı işi yapan öğretmenler arasında mali açıdan eşitsizliğe neden olmaktadır.

Ek Derslere İlişkin Sorunlar

Anayasa Mahkemesi'nin öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme uygulamasına yönelik olarak verdiği karar sonrasında hiçbir yeni adım atılmaması, mahkeme kararı gözetilerek ilgili mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılmamış olması, kariyer basamakları sürecini işlevsiz hale getirmiştir.

Sosyo-ekonomik açıdan az gelişmiş bölgelerde görev yapan öğretmenlerin, uzun süreli olarak bu bölgelerde kalmalarını sağlayacak özendirici tedbirler alınmalıdır.

3600 Ek Gösterge ve Fiili Hizmet Zammı Verilmesi

Siyasi irade tarafından öğretmenlerin ek göstergelerinin 3600'e çıkarılması konusunda verilen vaade ve Cumhurbaşkanlığı ikinci 100 günlük eylem planındaki açık taahhüde rağmen hiçbir somut adım atılmaması haklı beklentinin kaygıya dönüşmesine neden olmuştur.

Öğretmenlik mesleği sadece fiziksel değil psikolojik olarak da yıpratıcı bir meslek olmasına rağmen öğretmenler yönünden fiili hizmet zammı (yıpranma payı) öngörülmemiş olma-

sı, kamu görevlileri içinde öğretmenler aleyhine eşitsizlik ve adaletsizlik oluşturmaktadır.

B. SOSYAL HAKLAR VE ÇALIŞMA KOŞULLARINA İLİŞKİN SORUNLAR

Öğretmenlik Meslek Kanunu

Mevcut yasal metinlerde öğretmenlerin statü, hak, yetki, görev ve sorumluluklarını düzenleyen hükümler bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemeler öğretmeni "öğretmenlik" özelinde değil de kamu personel sisteminde bir hizmet sınıfı içinde ele almakta, toplumun öğretmenlerden beklentilerini karşılamasına imkân verecek esneklik ve özerkliği sağlamamaktadır.

Yıllardır tartışılmasına rağmen öğretmenlik meslek kanunu hâlâ çıkarılabilmiş değildir. Resmi veya özel öğretim kurumu ayrımı yapmaksızın bütün öğretmenleri kapsayacak, öğretmenlik mesleğinin bütün boyutlarını ele alacak, bütüncül bir yasal düzenlemeye dayalı Öğretmenlik Meslek Kanunu ihtiyacı ortada durmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca 2023 Eğitim Vizyonunda dile getirilen ve Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilen öğretmenlik meslek kanunu ile birlikte öğretmenlik mesleğine ilişkin etik düzenlemeler için somut bir adım atılmamıştır.

Eğitim Çalışanlarına Yönelik Şiddet Olayları

Eğitim ve öğretim hizmeti sunumu esnasında veya verilen eğitim ve öğretim hizmetinden kaynaklanan nedenlerle eğitim çalışanlarına yönelik şiddet olayları münferit eylemler olmaktan çıkmış, yaygın bir toplumsal sorun haline gelmiş ve toplumun geleceği açısından vazgeçilmez olan eğitim öğretim hizmetinin yürütülmesini sekteye uğratabilecek dereceye varmış bulunmaktadır.

Öğretmen Atamaları ve Mülakat

Öğretmen atamalarında KPSS puan üstünlüğü sıralamasına göre boş kontenjan sayısının üç katı aday mülakata alınmakta ve mülakat sonuçlarına göre atama yapılmaktadır. Öğretmen mülakatlarında yaşanan yanlış uygulamalar kamu vicdanını rahatsız etmekle birlikte birçok mağduriyete neden olmaktadır. Mülakatlardaki yanlış uygulamalar ulvi olan öğretmenlik mesleğine başlamadan adayların istenmeyen farklı arayışlar içerisine girmesine neden olmaktadır.

Öğretmenlerin Meslek İçerisinde Yetiştirilmesi

Öğretmenler, meslekle ilgili gerekli akademik bilgileri, mesleki ehliyet ve liyakatlerini mezun oldukları okullarından almış olarak mesleğe başlarlar. Öğretmenler mesleklerini icra ederken zamanla teorik bilgilerin yetersiz kaldığını hisseder, uygulamaya yönelik yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyarlar. Mesleki donanımlarını güçlendirmek isterler. Milli Eğitim Bakanlığı bu sorunu hizmet içi faaliyetlerle gidermeye çalışmaktadır. Ancak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sunma noktasında yetersiz kaldığı, özellikle mesleki bilgi ve tecrübe paylaşımını sağlamaktan uzak olduğu görülmektedir. Öğretmen yetiştirme sistemine bakıldığında YÖK, MEB ve üniversiteler arasında çok etkin bir koordinasyon ve eş güdümün olmadığı görülmektedir. Öğretmen yetiştirme sisteminde istikrarın sağlanması için öğretmenin niteliğini artırmayı hedefleyen bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Bir bütün olarak öğretmen yetiştirme sisteminin tasarımı sürecindeki tartışmalar kamuoyuna açık bir şekilde yürütülmeli, alınan kararlar ve planlamalar başta ilgili aktörler olmak üzere ivedilikle kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

Ödül Sistemi

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu 22 maddesinde "Görevli oldukları kurumlarda olağanüstü gayret ve çalışmaları ile emsallerine

göre başarılı görev yapmak suretiyle; kamu kaynağında önemli ölçüde tasarruf sağlanmasında, kamu zararının oluşmasının önlenmesinde ve önlenemez kamu zararlarının önemli ölçüde azaltılmasında, kamusal fayda ve gelirlerin beklenenin üzerinde artırılmasında veya sunulan hizmetlerin etkinlik ve kalitesinin yükseltilmesinde somut olaylara ve verilere dayalı olarak katkı sağladıkları tespit edilen memurlara, merkezde bağlı veya ilgili bakan, illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından başarı belgesi verilebilir. Üç defa başarı belgesi alanlara üstün başarı belgesi verilir. Üstün başarı belgesi verilenlere, merkezde bağlı veya ilgili bakan ve illerde valiler tarafından uygun görülmesi hâlinde en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil) % 200'üne kadar ödül verilebilir." hükmü yer almaktadır.

Mülki amirlerin öğretmenlerin çalışmalarını yakından takip edememeleri, öğretmen sayısının çokluğu, mülki amirlerin keyfi tutumları, okul müdürleri ve İlçe Milli Eğitim müdürlerinin ödül sisteminde etkisinin olmaması ve çevresel şartlar adil bir ödüllendirme sistemi ne engel olmaktadır.

**C. DiğEr
SORUNLAR**

Sözleşmeli Öğretmenlik

Sözleşmeli öğretmenler, kadrolu öğretmenlerle aynı kurumda aynı işi yapmalarına rağmen istihdam statüsünün türünden dolayı kadrolu öğretmenlere tanınan haklardan faydalanamamaktadırlar. Özellikle mazerete bağlı yer değişikliği hakkı tanınmamakta olup bu durum evrensel hukuka ve anayasaya aykırı olduğu gibi insani de değildir.

Ücretli Öğretmenler ve Kadrosuz Usta Öğreticiler

Ücretli öğretmenler ve kadrosuz usta öğreticiler kadrolu öğretmenlerin yaptıkları işin aynısını yapmakla birlikte, kadrolu öğretmenin taşıdığı tüm yasal sorumlulukları da taşı-

maktadırlar. Buna karşın asgari ücretin dahi altında kalan tutarda saat başı ücret ödenmektedir. Sosyal güvenlik primlerinin tam yatmaması, idari tatil günlerinde ders ücreti ödenmemesi, eğitim-öğretim ödeneğinden faydalanmamaları da olumsuz olan şartları daha da kötüye götürmektedir.

Asılsız İhbar ve Şikâyetler

CİMER'e (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) yapılan asılsız ihbar ve şikâyetler ile dilekçe hakkının kullanılmasına ilişkin mevzuata uygun olmayan şikâyetlerin inceleme ve soruşturma konusu yapılması öğretmenlerin çalışma şevkini kıldığı gibi inceleme ve soruşturma sürecinde zaman ve emek israfına yol açmaktadır.

Toplumsal Saygınlık

Öğretmenin rolü, sadece okulla sınırlı değildir. Onun toplumda saygınlığı, statüsü ve imajı, okul içi ve okul dışı etkililiği ile yakından ilgilidir. Bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle toplumsal değişme de hızlanmıştır. Bu süreçte öğretmenin rolü daha da artmıştır. Bu role uygun olarak öğretmenlerin önemi vurgulanmakla birlikte, hak ettiği değer ve saygınlığı görememesi dikkat çekmektedir.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A. ÖĞRETMENLERİN MALİ HAKLARINA İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SORUNLAR

- ─ Öğretmenler yaptıkları iş karşılığı adil ücret almamaktadırlar. Öğretmen maaşları yetersiz durumdadır. Öğretmenlere ekonomik açıdan nefes aldırarak adımlar atılmamaktadır.
- ─ Öğretmenlerin ek ders ücretleri günümüz ekonomik şartlarına göre çok düşük seviyededir.
- ─ Sınıf öğretmeni ve branş öğretmenleri arasında aylık karşılığı ders saati eşitsizliği bulunmaktadır.
- ─ Sosyo- ekonomik açıdan az gelişmiş bölgelerde görev yapan öğretmenler, bu bölgelerde uzun süreli çalışmaya teşvik edilmemektedir.
- ─ Anayasa Mahkemesi'nin öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme uygulamasına yönelik olarak verdiği karar sonrasında yasal bir düzenleme yapılmamıştır.
- ─ Siyasi irade tarafından öğretmenlerin ek göstergelerinin 3600'e çıkarılması konusunda verilen vaat yerine getirilmemiştir.
- ─ Öğretmenlere fiili hizmet zammı (yıpranma payı) öngörülmemiş olması, kamu görevlileri içinde öğretmenler aleyhine eşitsizlik ve adaletsizlik oluşturmaktadır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- ─ Türkiye'de öğretmenlere ödenen ücret OECD ülkelerine göre çok düşük seviyededir. Öğretmenlerin çalışma koşulları iyileştirilmeli ve öğretmenlerin maaşları artırılmalıdır. 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde öğretmenlere ve eğitim çalışanlarına bir maaş ikramiye verilmelidir.
- ─ Öğretmenlerin ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinden hak ettikleri payı almalarına katkı sağlaması açısından ek ders birim ücretlerinde artış yapılmalıdır.
- ─ Aylık karşılığı ders yükü konusunda yeni bir düzenleme yapılmalı; bu kapsamda aylık karşılığı ders yükü tüm öğretmenler açısından eşitlenmelidir.
- ─ Sosyo-ekonomik açıdan az gelişmiş yörelerde görev yapan öğretmenlere ek ödeme yapılarak; öğretmenlerin bu bölgelerde uzun süreli olarak kalmaları sağlanmalıdır.
- ─ Kariyer basamaklarında yükselmeye yönelik olarak Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümler göz önünde bulundurularak, süreci yeniden işler hale getirmeye yönelik ilgili mevzuatta gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
- ─ Öğretmenlerin ek göstergelerinin 3600'e çıkarılması için yasal düzenleme yapılmalıdır.
- ─ Öğretmenlere fiilen görev yaptıkları her yıl için fiili hizmet zammı (yıpranma payı) ne yönelik yasal düzenleme yapılmalıdır.

B. SOSYAL HAKLAR VE ÇALIŞMA KOŞULLARINA İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SORUNLAR

- ─ Öğretmenlerin statü, hak, yetki, görev ve sorumluluklarını düzenleyen, öğretmenlik Meslek Kanunu ihtiyaç bulunmaktadır.
- ─ Öğretmenler eğitime ilişkin genel politikaların geliştirilmesinde ve karar alma süreçlerinde aktif bir şekilde yer almamaktadır.
- ─ Eğitim çalışanlarına yönelik şiddet olayları münferit eylemler olmaktan çıkmış, yaygın bir toplumsal sorun haline gelerek eğitim öğretim hizmetinin yürütülmesini sekteye uğratmaktadır.
- ─ Öğretmen atamalarındaki mülakatlarda yapılan yanlış uygulamalar kamu vicdanını rahatsız etmekte ve birçok mağduriyete neden olmaktadır.
- ─ Hizmet içi eğitim faaliyetleri öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sunmamaktadır.
- ─ Mülki amirler tarafından verilen başarı belgelerinde keyfi tutumlar ön plana çıkmakta, hak edenle hak etmeyen ayrımı yapılmamakta, çevresel şartların etkisiyle ödüllendirme yapılmaktadır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- ─ Öğretmenlik profesyonel bir meslek olarak değerlendirilmeli ve mesleki standartlara kavuşturulmalıdır. Öğretmenlerin statü, hak, yetki, görev ve sorumluluklarını düzenleyen Öğretmenlik Meslek Kanunu bir an önce çıkarılmalıdır.
- ─ Milli Eğitim Bakanlığı'nın gerek mevcut eğitim politikaları gerekse de değişiklik düşünülen konularda öğretmenlerin görüşlerine düzenli olarak başvurması sağlanmalıdır.
- ─ Eğitim çalışanlarına yönelik olarak; eğitim ve öğretim hizmeti sunumu esnasında veya verilen eğitim ve öğretim hizmetinden kaynaklanan nedenlerle cebir, şiddet veya tehdit kullanan kişilere karşı caydırıcı yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- ─ Öğretmen atamaları KPSS puan üstünlüğüne göre yapılmalıdır. Mülakat uygulamasına derhal son verilmelidir.
- ─ Öğretmenlik mesleği yeterlilikleri hizmet içi eğitim ve sürekli mesleki gelişim uygulamaları ile ilişkilendirilmelidir. Hizmet içi eğitim faaliyetleri öğretmenlerin mesleki bilgi ve tecrübe paylaşımını öne çıkarmasına imkân verecek şekilde planlanmalıdır. Öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi için ilgili kurumlar arasında işbirliği sağlanmalıdır MEB, YÖK ve eğitim fakültelerinin işbirliği içinde çalışmasını sağlayacak bir yapı oluşturulmalıdır.
- ─ Objektif ölçütlere göre belirlenen, öğretmenlerle sürekli aynı çalışma ortamında olan okul müdürü ve İlçe Milli Eğitim Müdürünün de dâhil olacağı bir ödül sistemi kurulmalıdır.

C. DİĞER SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SORUNLAR

- ─ Sözleşmeli öğretmenlik uygulaması öğretmenlerin mali, sosyal ve özlük haklarında kısıtlamalar meydana getirmiştir.
- ─ Ücretli öğretmen ve kadrosuz usta öğreticiler özlük ve mali haklar açısından kötü durumdadırlar.
- ─ Asılsız ihbar ve şikâyetler öğretmenlerin çalışma şevkini kırmaktadır.
- ─ Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı, statüsü ve imajı gün geçtikçe kötüye gitmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- ─ Sözleşmeli öğretmenlere, kadrolu öğretmenlere tanınan mali, sosyal ve özlük hakları tanınmalı; çalışma koşulları eşit kurallara ve hak, yetki ve sorumluluklara tabi kılınmalıdır. Kadrolu öğretmenler için uygulanan usul ve esaslar dâhilinde mazeret durumuna bağlı olarak yer değişikliği hakkı tanınmalıdır.
- ─ Ücretli öğretmen ve kadrosuz usta öğreticilere saat başı ders ücreti yerine asgari ücretin üzerinde ücret ödenmesi, sosyal güvenlik primlerinin düzenlenmesi, idari tatil günlerinde ders ücretlerinin kesilmemesi, öğretim yılına hazırlık ödeneğinden yararlandırılması sağlanmalıdır.
- ─ CİMER'e yapılan asılsız ihbar ve şikâyetler ile dilekçe hakkının kullanılmasına ilişkin mevzuata uygun olmayan şikâyetlerin işleme konulmaması ve asılsız şikâyet hallerinde başvuru sahibine idari para cezası türünden yaptırımların uygulanmasına yönelik düzenleme yapılmalıdır.
- ─ Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlik mesleğinin ve öğretmenlerin itibar ve saygınlığını yükseltecek çalışmalar yapılmalıdır.

